

4. Руденко М. Енергія природи. Нариси з фізичної економії. — К.: Молодь, 1998. — 528 с.

5. Гриценко А. Еволюція вартості // Економіка України. — 2001. — №4. — С. 45—55.

6. Костирко І. Г. Енергія і економічна маса як результат суспільно-економічного розвитку. / [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: — <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=135>

7. Формування стратегічних цілей підприємства [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: http://distant.isu.edu.ua/lib/ADD/Disciplinary/_zz_Strat-men/Strateg_men/konsp4.doc.

Стаття надійшла до редакції 3.06. 2011 р.

УДК 336.71

А.В. Конопатська, канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту банківської діяльності,
О.В. Шварц, аспірант кафедри менеджменту
банківської діяльності,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

РОЛЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕНТНИМ РИЗИКОМ У СТАБІЛЬНОМУ ФУНКЦІОНУВАННІ БАНКУ

АННОТАЦИЯ. В статье рассматриваются актуальные вопросы управления процентным риском банка как составной части управления активами и пассивами. Основное внимание уделено этапам моделирования системы управления процентным риском в банке.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: процентный риск, логическая модель, информационная модель, функциональная модель, организационная модель.

ABSTRACT. The actual questions of the management of interest rate risk in bank as part of the asset and liability management are reviewed in the article. The basic attention is given to the stages of modeling the system of interest rate risk management in bank.

KEY WORDS: interest rate risk, logical model, information model, functional model, organizational model.

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто актуальні питання управління процентним ризиком банку як складової частини управління активами і пасивами. Основну увагу приділено етапам моделювання системи управління процентним ризиком у банку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: процентний ризик, логічна модель, інформаційна модель, функціональна модель, організаційна модель.

Виконання банками як активних, так і пасивних операцій створює додаткові фактори ризику, що потребує особливого підходу до обмеження їх впливу. Тобто, можна стверджувати, що ризик-менеджмент у частині управління ризиками, що пов'язані із проведенням активних і пасивних операцій, є складовою інтегрованого управління активами і пасивами в банку.

У системі банківських ризиків особливе місце посідає процентний ризик, оскільки зміна процентних ставок призводить до зміни доходів та витрат банку, ринкової вартості його активів, пасивів та позабалансових статей. Результат цих змін відображається на прибутку банківської установи та на його капіталі.

Отже, вплив процентного ризику на кінцеві результати діяльності банківської установи стверджує, що досягнення найкращих результатів у процесі його управління можливе лише за умови ефективного управління активами і пасивами.

Управління ризиками, як складової частини УАП сприяє досягненню наступної мети — оптимізація вартості активів і пасивів, а також зростання рентабельності в майбутньому.

Для ефективного управління процентним ризиком необхідно мати чітке уявлення про саму сутність процентного ризику.

Так, у Базельських принципах управління ризиком процентної ставки надається наступне визначення процентного ризику — це уразливість фінансового стану банку до несприятливих рухів процентної ставки [1].

Науковці К. Редхед та С. Х'юс дають своє тлумачення, згідно якого «процентный риск — риск потерь в результате изменения процентных ставок (например, стоимость облигации с фиксированной ставкой уменьшается по мере повышения процентных ставок)» [2, с. 10].

Дж.Ф. Маршалл та Вікул К. Бансал визначають процентний ризик як «риск, который проявляется в изменении процентных ставок, обусловленном изменением рыночных условий» [3, с. 224].

Л.О. Примостка дає наступне визначення: «ризик зміни відсоткових ставок — це ймовірність фінансових втрат у зв'язку з мінливістю відсоткових ставок на ринку протягом певного періоду часу в майбутньому» [4, с. 35].

Таке визначення процентного ризику акцентує увагу на ймовірності втрат, але при цьому не зазначає конкретні його наслідки на прибуток або капітал банку.

Отже, можна стверджувати, що процентний ризик — це ризик отримання негативного результату через коливання ринкових процентних ставок.

Усе зазначене потребує створення системи управління процентним ризиком у складі управління активами і пасивами банку.

Система управління процентним ризиком банку являє собою сукупність елементів та може бути представлена наступним чином (рис. 1).

Рис. 1. Система управління процентним ризиком комерційного банку

У такому вигляді дана система має загальний характер, оскільки перелічені елементи повинні бути включені в будь-яку конкретну систему управління процентним ризиком, яка діє у банку.

Суб'єктами управління є ті функціональні підрозділи банківської установи, діяльність яких безпосередньо пов'язана із виникненням ризику зміни процентних ставок та спеціальні структурні підрозділи, завданням яких є управління ризиками.

Стосовно ідентифікації та оцінки процентного ризику, то без цього елементу не може функціонувати жодна життєздатна та ефективна система, оскільки без виявлення та аналізу ризику неможливо подальше його управління.

Банк у своїй діяльності для управління ризиком зміни процентної ставки крім загальновизнаних інструментів розробляє власні. Такі розробки є більш ефективними в процесі управління, оскільки їх дія вже підпорядкована існуючим реаліям конкретного банку, його системі менеджменту, масштабам діяльності.

Необхідним елементом системи управління є моніторинг процентного ризику, тобто контроль за виконанням прийнятих рішень та їх дієвість.

Але треба розрізняти контроль ефективності системи управління процентним ризиком та моніторинг ризику, оскільки перший оцінює ефективність всієї системи — її організацію, часові лаги між прийняттям рішення та його виконанням, швидкість реакції на існуючі проблеми, координацію між різними підрозділами, що здійснюють управління, відсутність конфліктів елементів та інше. А моніторинг відповідає тільки за контроль рішень стосовно самого ризику.

Система управління процентним ризиком повинна бути направлена на виконання поставленого завдання, зміст якого полягає в постійному підтриманні оптимального співвідношення між доходністю банківських операцій та їх ризиковістю за умови підтримання ліквідності.

Виходячи зі змісту завдання можна стверджувати, що система управління процентним ризиком є складовою управління активами і пасивами, як комплексної системи направленої на забезпечення стабільності та ефективності функціонування банку, оскільки забезпечення виконання головного завдання системи неможливе за умови її самостійності.

Але треба зазначити, що досягнення цього завдання є важким. Так, Базельський комітет визначає мету управління процентним ризиком наступним чином — забезпечити розмір процентного ризику в межах встановлених самим банком параметрів. [1] Тобто, в першу чергу необхідно визначити рівень оптимального процентного ризику для кожного окремого банку.

Для створення ефективної системи управління процентним ризиком необхідно вирішити наступні більш конкретні задачі:

- 1) сформулювати на концептуальному рівні стратегію і задачі управління процентним ризиком банку й уточнити їх на предмет взаємозв'язку;

- 2) встановити принципи визначення, оцінки і діагностики ризику як основи при постановці пріоритетних стратегій і задач;

- 3) використовувати ці принципи як базу для створення найважливіших процедур управлінського контролю;

- 4) визначити процедури забезпечення відповідальності, оцінки результатів діяльності відповідно до принципів управління ризиком і системи контролю, використовувати дані процедури як

фактори удосконалення процесу управління ризиком процентної ставки;

5) розробити механізм контролю системи і зворотного зв'язку з метою забезпечення високої якості процедур оцінки і перевірки їхнього дотримання, орієнтуючись на вищезгадані принципи і процедури.

Отже, при створенні ефективної системи управління процентним ризиком варто використовувати системний підхід, що складається у взаємному синтезі елементів системи й обліку впливу особливостей зовнішнього і внутрішнього середовища банку на неї.

Сучасний рівень розвитку науки і технології не дозволяє сумніватися в необхідності й ефективності моделювання при організації і управлінні ризиками в банку, в тому числі і процентним. Для моделювання процесу управління процентним ризиком можна запропонувати таку послідовність взаємопов'язаних етапів:

1. Побудова логічної моделі — моделі, що описує логіку взаємодії його елементів. Вона дозволяє формалізувати опис процесів, що відбуваються в банку, визначивши їх учасників і взаємини між ними.

2. Побудова інформаційної моделі процесу управління процентним ризиком, що деталізує логічну модель. Тут описуються внутрішньобанківські горизонтальні і вертикальні потоки даних, характер їх обробки і виконавці, що здійснюють цей процес. Тобто йдеться про опис усіх інформаційних потоків банку та визначення їх ролі в системі управління ризиком зміни відсоткових ставок.

3. Побудова функціональної моделі — перелік та опис функцій, які здійснюються в процесі управління процентним ризиком, та відображення їх взаємозв'язків, що обумовлюють наявність єдиного процесу.

4. Побудова організаційної моделі — зазначається структура підпорядкованості підрозділів, встановлюються їх повноваження й обов'язки.

Використання всієї сукупності моделей у комбінації з іншими аспектами управлінської роботи дозволяє домогтися максимальної ефективності системи управління процентним ризиком у банку.

Для забезпечення створення ефективної системи управління процентним ризиком в банку розглянемо більш детально ці етапи в розрізі окремих моделей. Логічна модель управління представлена в наступному вигляді (рис. 2).

Рис. 2. Логічна модель процесу управління процентним ризиком

Як бачимо, система управління процентним ризиком складається з ряду підсистем:

1. стратегічна підсистема (рівень визначення принципів управління, у рамках яких розробляються інструкції і порядки);
2. аналітична підсистема (процес прийняття рішень по управлінню процентним ризиком);
3. виконавча підсистема (збір інформації, безпосереднє здійснення операцій з метою виконання рішень по управлінню процентним ризиком).

Взаємозв'язок стратегічної й оперативної підсистем управління процентним ризиком наглядно демонструє функціональна модель управління процентним ризиком, яку представлено на рис. 3.

Приведена вище функціональна модель наочно описує ієрархію задач і функцій забезпечення процесу управління процентним ризиком. Ініціатива повинна виходити від керівництва банку, яке спирається на мету діяльності банку.

Взагалі весь процес управління процентним ризиком у банку, який зображений на функціональній моделі, можна розподілити на три частини.

1. Безпосередній процес аналізу та управління процентним ризиком — сюди входять етапи, пов'язані із ідентифікацією, оцінкою ризику та прийняттям рішень стосовно цього виду ризику.

2. Контроль правильності прийнятих рішень — здійснюється перевірка цих рішень відповідно до існуючих у банку стратегій, положень, інструкцій та встановлених лімітів ризику.

3. Узгодженість процесу управління процентним ризиком із ситуацією та рішеннями, що приймаються в інших системах управління ризиками банку. Тобто, в системі присутній такий елемент, як узагальнення результатів аналізу процентного ризику з інформацією про інші параметри фінансової діяльності банку, і лише потім виноситься управлінське рішення.

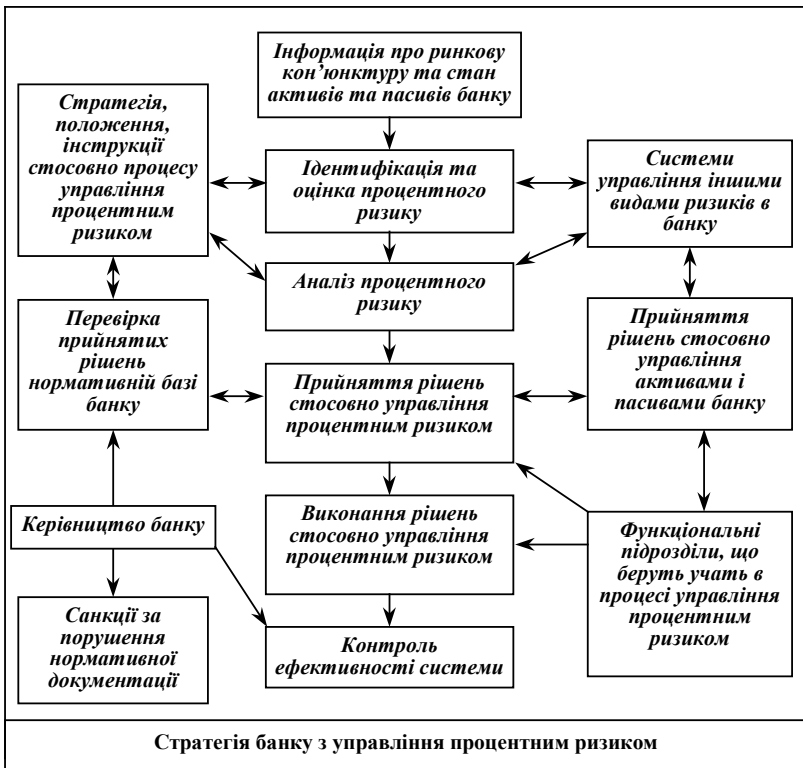

Рис. 3. Функціональна модель процесу управління процентним ризиком

Але жодна функціональна модель не може практично використовуватися без системи підрозділів банку, що відповідають за управління процентним ризиком. Тому для того, щоб повністю

завершити процес опису ролі та місця цих підрозділів, необхідна організаційна модель системи управління процентним ризиком.

Організаційна модель процесу управління процентним ризиком у банку демонструє взаємозв'язок та взаємозалежність усіх ланок системи управління, а також розкриває їх основні функціональні обов'язки.

Таким чином, мінливість процентних ставок, зменшення втручання держави в економіку і збільшення числа банківських продуктів, які відображаються у балансі та позабалансом, зробили управління процентним ризиком дуже важливим напрямком банківського менеджменту.

Отже, врахування в процесі розробки системи управління процентним ризиком вище зазначених аспектів дасть змогу не тільки зменшити ризикованість, але й забезпечити ефективне стабільне функціонування банківської установи.

Література

1. Principles for the Management and Supervision of Interest Rate Risk // Basel Committee on Banking Supervision, July 2004.
2. Рэдхэд К., Хьюс С. Управление финансовыми рисками / К. Рэдхэд, С. Хьюс. — М.: ИНФРА – М, 1996. — 288 с.
3. Маршалл Дж. Ф., Бансал Випул К. Финансовая инженерия. Полное руководство по финансовым нововведениям / Дж. Ф. Маршалл, В.К. Бансал. — М.: ИНФРА – М, 1998. — 784 с.
4. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: [підручник]. — [2-ге вид., доп. і перероб.] / Л.О. Примостка. — К.: КНЕУ, 2004. — 468 с.

Стаття надійшла до редакції 3.06. 2011 р.

УДК 336.648

Д.О. Кошель, старший спеціаліст відділу адміністрування кредитних операцій департаменту кредитного моніторингу ПАТ «КРЕДОБАНК», аспірант без відриву від виробництва кафедри банківських інвестицій, ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СЕК'ЮРИТИЗАЦІЯ АКТИВІВ, ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ РЕСУРСІВ

АННОТАЦІЯ. Рассматривается понятие секьюритизации активов и роли данного инструмента как источника банковских ресурсов. Проанализированы международные тенденции и условия развития такого инструмента аккумуляции ресурсов в Украине.